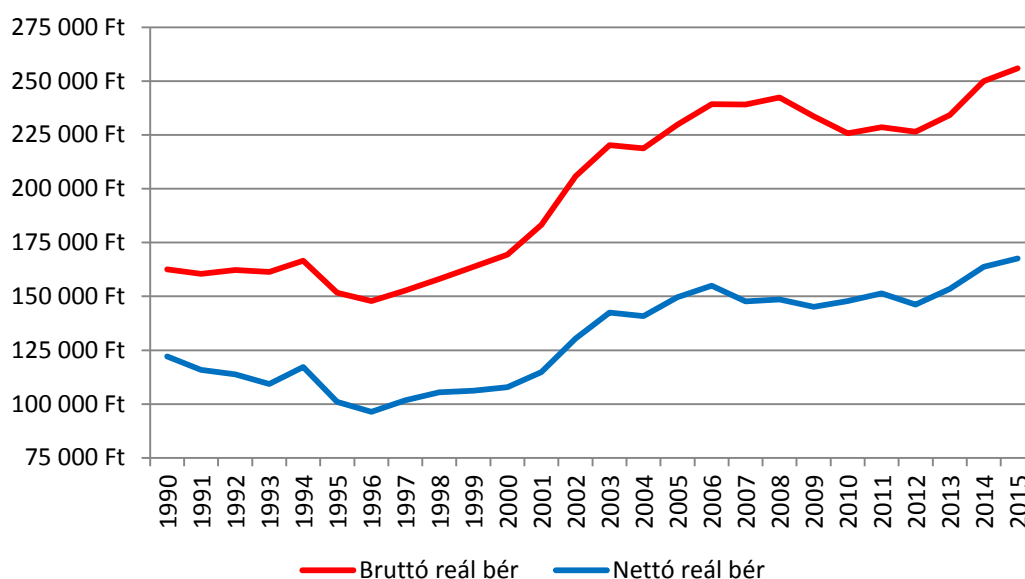

Telegdy Álmos: Mennyit keresnek a magyar dolgozók?

A magyar reálbérek 64 százalékkal voltak magasabbak 2015-ben, mint a rendszerváltás kezdetén. Az osztrák bérek vásárlóereje 246 százalékkal volt magasabb 1991-ben és ez az arány 23 év alatt 214 százalékra csökkent. A magyar, cseh és lengyel bérpályák nagyon hasonlítanak egymáshoz, az alacsony bérű régiós országok viszont jócskán felzárkóztak az utóbbi 15 évben. Mivel a GDP és a bérek együtt változnak, a bérfelzárkózást a gazdasági felzárkózás segítheti, amihez hosszú távon a versenyképesség javítása szükséges.

Gyakran hallani azt a véleményt, hogy a magyar politikum legnagyobb kritikája abban rejlik, hogy a magyar bérek nem közeledtek a nyugat-európai átlaghoz az utóbbi negyedszázadban. De valójában hogyan alakultak a dolgozók bérei a rendszerváltás utáni években?

1. ábra: Bruttó és nettó havi reálbér alakulása

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

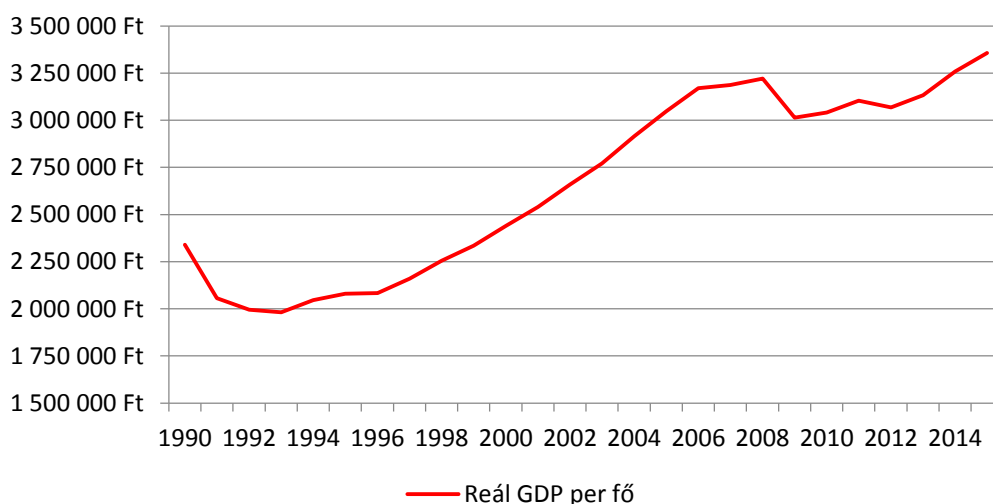
Megjegyzés: a 2015. adat január-november időszakot jelenti. A nettó bér a bruttó bérből a munkaerő-piaci járulék, a személyi jövedelemadó, valamint a nyugdíj- és egészségbiztosítási járulék levonásával számított adat.

Az 1. ábrán látható béreket a fogyasztói árindex-szel defláltuk, vagyis a 2015-ös árszínvonalhoz viszonyítjuk őket. A bérek viselkedését tekintve a rendszerváltás 25 éve négy elkülönülő ciklusra bontható. Az első hat évben a bruttó reálbérek csökkentek. A második időszakot a folyamatos növekedés jellemzi – 1996 és 2006 között a bruttó átlagbér 148

ezerről 239 ezer forintra nőtt, ami 62 százalékos növekményt jelent. 2008 és 2010 között a bérek közel 8 százalékos estek és 2012-ig az éves bruttó bérek nem, vagy csak minimálisan növekedtek. 2013 után a reálkeresetek újból növekedésnek indultak és 3 év alatt 13 százalékkal nőttek.

A bruttó és nettó bérek összehasonlítása azt mutatja, hogy az adóterhek folyamatosan nőttek egészen 2008-ig. Amíg az adó a bruttó bérek 25 százalékát tette ki 1990-ben, ez az arány 39 százalékra nőtt 2008-ra. A következő két évben csökkent az adóék, 2010 és 2013 között pedig a nettó és bruttó bérek hasonló pályát írtak le. (A nettósítás azonban csak az összes munkavállalót érintő levonásokat veszi figyelembe és nem számol például a gyermekek utáni kedvezmény hatásával, amely növeli a nettó bért az utolsó időszakban.) Összességében a bruttó bérek 58 százalékkal, a nettó bérek pedig 37 százalékkal nőttek az elmúlt negyedszázadban.

2. ábra: Az egy főre jutó reál GDP

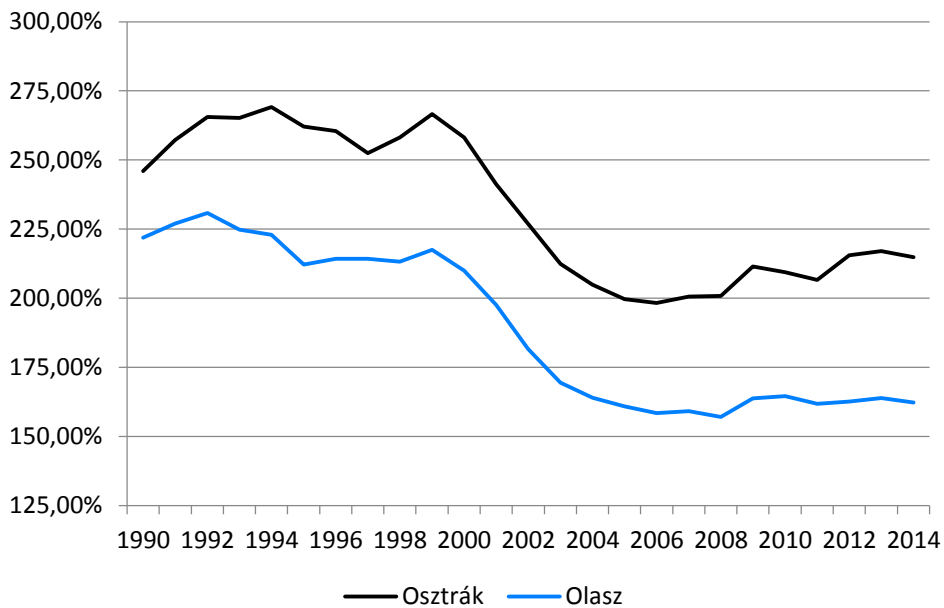

Forrás: Központi Statisztikai Hivatal

Megjegyzés: az ábra 2014-es árakon mutatja be a GDP-t.

Hogyan dönthetjük el, hogy ez a növekmény sok vagy kevés? Az egyik lehetőségünk az, hogy a bérek növekedését összehasonlítsuk az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) változásával. Mivel a bérek, ha nem is tökéletesen, de tükrözik a munkaerő termelékenységét, az országban megtermelt javak és szolgáltatások egy főre jutó értéke kapcsolatban van a bérekkel. Az egy főre jutó reál GDP hasonló pályát írt le, mint a bérek (2. ábra). Ez azt sugallja, hogy a két változó valóban kapcsolatban van egymással: a GDP növekedése maga után vonja a bérek növekedését is.

3. ábra: Osztrák és olasz bérszínvonal a magyar bérek arányában

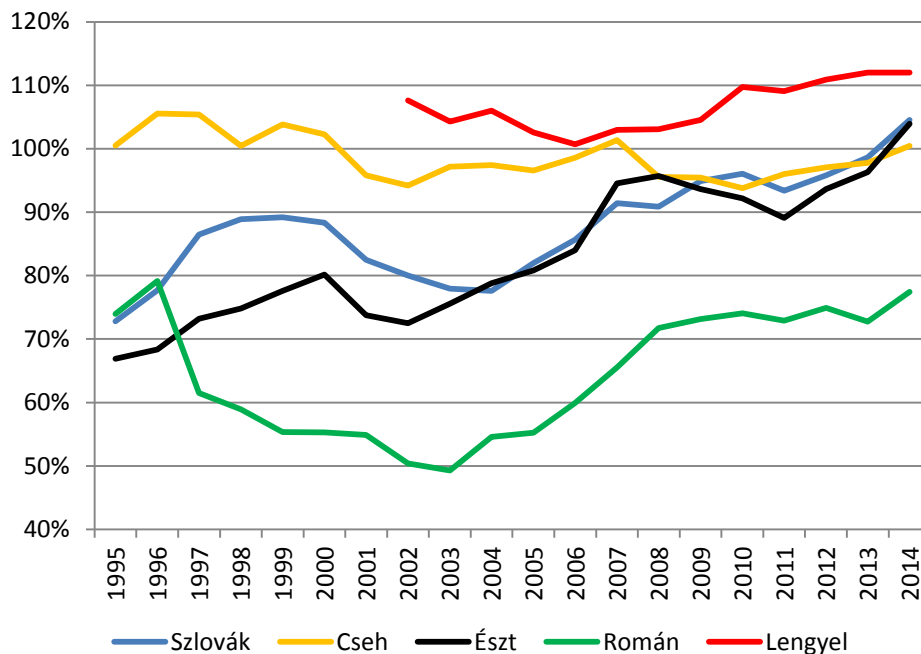
Forrás: OECD

Megjegyzés: a bérek vásárlóerő-paritáson vannak mérve.

A bérek alakulása természetesen összefüggésben van a nemzetközi gazdasági helyzettel is: a rendszerváltás első éveiben például az összes régiós országban estek a bérek, és a 2008 utáni visszaesés is nagymértékben magyarázható a világgazdasági válsággal. A hosszú távú trendekről árnyaltabb képet kapunk, ha nem elkülönülten vizsgáljuk Magyarországot, hanem összehasonlítjuk más országok béradataival. Az országok számos jellemzőben különböznek, ezért ez az összehasonlítás nem ad teljes képet, viszont jobban mutatja Magyarország relatív teljesítményét. A 3. ábrán az osztrák és olasz átlagbért tüntettük fel a magyar átlagbér arányában, vásárlóerő paritáson: 100 százalék azt jelenti, hogy ugyanennyit ért az átlagbér vásárlóereje az idegen országban és itthon; minél magasabb az arány, annál magasabb a külföldi országban a bérszínvonal a magyarhoz képest (a nettó béradatok nehezen érhetőek el, ezért bruttó bérekkel dolgozunk). Az olasz bér 2,2-szer, az osztrák pedig 2,4-szer volt magasabb a magyarnál a rendszerváltás első évében – ez az óriási különbség pedig már nem tartalmazza a nyugati, illetve a hazai árszínvonal közötti különbségeket! Az osztrák bérek néhány évig még nőttek a magyar bérekhez képest (elérve a magyar bérek 2,7-szeresét 1994-ben), az olasz-magyar bérkülönbség ezzel ellentétben szinte azonnal csökkenni kezdett. A fordulópont 1999, amikor a magyar bérek hangsúlyosan nőni kezdenek mindkét országhoz képest. A növekedés 2005-ig tartott, ekkor az olasz átlagbér vásárlóerő paritáson mérve 1,6-szorosa a magyarnak, az osztrák pedig a duplája. 2005 óta nemigen tudtuk csökkenteni lemaradásunkat a fejlett országokhoz képest: a laza fiskális politika korrekcióra szorult a 2006-os választások után, ami nemcsak a GDP, de a bérek

felzárkózását is meggátolta. A 2008-ban kirobbant gazdasági válság is súlyosan érintette Magyarországot. Ebben az időszakban a magyar bérek csökkentek az osztrák bérekhez képest, amelyek 2,15-ször magasabbak 2014-ben.

4. ábra: A régiós országok bérszínvonala a magyar bérek százalékában

Forrás: International Labour Organization

Megjegyzés: a bérek vásárlóerő-paritáson vannak mérve.

Csak Magyarországra jellemző, hogy bérszínvonala ennyire elmarad a fejlett országokétól vagy ez általános tendencia a régió országaiban? Néhány közép-európai ország béreit összehasonlítva a magyar bérekkel azt látjuk, hogy vannak ugyan eltérések a régiós országok bérszínvonalában, de Magyarország jól beleilleszkedik a régióba ebben az összehasonlításban (4. ábra). Itt is figyelembe vettük az országok közötti árszínvonal-különbségeket, azaz az ábra azt mutatja, hogy egy adott ország átlagosan kereső dolgozója mennyivel tud többet – vagy kevesebbet – vásárolni béréből, mint a magyar. A csehországi keresetek a teljes időhorizontot vizsgálva hasonlítanak a magyarhoz. Lengyelország átlagos keresete magasabb, de a különbség soha nem volt 10-12 százaléknál több, az észt, szlovák és román bérkülönbségek azonban óriási változáson mentek keresztül. A román bérszínvonal például folyamatosan csökkent a rendszerváltás elején, és csupán a fele volt a magyar béreknek 2003-ban. Öt év alatt azonban ennek a lemaradásnak majdnem a felét behozta, és 2008 óta is lassan csökken a különbség. Az észt bérek az 1995-ben mért 67 százalékos szintről szinte minden évben lefaragtak hátrányukból és 2014-ben túlszárnyalták a magyar átlagbért. A szlovák átlagbér a magyarhoz képest szintén folyamatosan nőtt 2004 óta és

mostanra szintén magasabb, mint a magyar. Úgy tűnik tehát, hogy hosszú távon egy konvergenciát látunk a régiós országok bérszintjei között. Az elmúlt időszak tendenciája jól mutatja, hogy jelenleg az országos átlagbérek közti különbségek sokkal kisebbek, mint az ezredforduló táján.

A magyar bérszínvonal tehát nem tér el különösebben a régió béreitől. A magyar bérkonvergencia legsikeresebb időszaka 1999 és 2005 között volt, amikor nagyjából 25 százalékkal csökkentettük lemaradásunkat a fejlett európai államokhoz képest, habár az időszak végén ez együtt járt az államadósság növekedésével. A bérek egy nagyon hosszú stagnálást követően az utóbbi három évben is növekedtek. A régióban pedig a 90-es években viszonylag alacsony bérekkel rendelkező államok sokat behoztak lemaradásukból az utóbbi 15 évben a magasabb bérű munkapiacokhoz képest, azonban a régiós országok mindannyian távol maradtak a fejlett országok bérezési színvonalától. Mivel a GDP és a bérek együtt változnak, valószínűsíthetjük, hogy olyan reformokat kellene fogantatni, amelyek a versenyképességet és ezáltal a növekedést segítik elő, amelyek következtében bérfelzárkózás is megvalósul.

„Szerkesztett formában megjelent a Privátbankár.hu oldalon 2016. április 20-án.”